

REINKARNĀCIJA UN KARMA

NO MODERNĀS DABASZINĀTNES REDZESPUNKTA

17. gadsimtā vispārattīstās gudrības paudēji uzskatīja itāļu dabas pētnieku Frančesko Redi (*Francesco Redi*) par bīstamu ķecerī, jo viņš apgalvoja, ka pat viszemākie dzīvnieki rodas vairojoties. Viņu gandrīz piemeklēja Džordano Bruno vai Galileo Galileja liktenis, jo tā laika zinātnieki uzskatīja, ka tārpi, insekti un pat zivis var rasties no nedzīviem dubļiem. Redi apgalvoja tikai to, kas šodien ir vispārattīstīts, proti, ka viss dzīvais rodas no dzīvā. Viņš ir nogrēkojies ar to, ka atklāja kādu patiesību divus gadsimtus pirms zinātne atrada tai „neapgāžamus pierādījumus”. Kopš Pastērs ir veicis savus pētījumus, vairs nevar būt šaubu par to, ka agrāk cilvēki ticēja maldīgam priekšstatam, ka Radītājs dzīvās būtnes katru reizi radīja no jauna no nedzīvām substancēm. Šādās nedzīvās substancēs dzīvo būtnu aizmetņus nevarēja novērot. Pastērs ar drošām metodēm izveidoja vidi bez dzīviem mikroorganismiem un padarīja to iekļūšanu tur neiespējamu. Šādā vidē nekas dzīvs neradās. Tātad dzīvais rodas tikai no dzīviem dīgļiem vai priekštečiem. Redi bija pilnīga taisnība.

Līdzīgā stāvoklī kā itāļu domātājs mūsu dienās nonāk antroposofs. Viņam, balstoties uz savām zināšanām par **dvēselisko**, jāsaka tas pats, ko Redi ir teicis par dzīvo. Viņam ir jāapgalvo, ka dvēseliskais rodas tikai no dvēseliskā, un, ja dabaszinātne turpinās attīstīties tajā pašā virzienā, kādu tā ir uzņēmusi 17. gadsimtā, tad pienāks laiks, kad tā pati nonāks pie šī uzskata, jo – tas arvien no jauna jāuzsver – mūsdienu antroposofiskam pasaules uzskatam pamatā ir tie paši domāšanas principi, kā dabaszinātnes apgalvojumam, ka insekti, tārpi un zivis rodas nevis no dubļiem, bet no dzīviem dīgļiem. Antroposofija apgalvo: „Ikvienu dvēsele rodas no dvēseliskā elementa” tāpat, kā dabaszinātnieks apgalvo: „Viss dzīvais rodas no dzīvā.” (1)

Mūsu dienās ir citas paražas, nekā 17. gadsimtā, taču to pamatā esošie principi īpaši nav mainījušies. 17. gadsimtā ķecerīgus uzskatus apkaroja ar līdzekļiem, kuri šodien netiek uzskatīti par humāniem. Šodien antroposofiem nedraud sadedzināšana uz sārta; šodien viņu pretinieki apmierinās ar to, ka mēģina viņus diskreditēt, nosaucot par sapņotājiem un fantazētājiem. Vispārpieņemtā zinātne sauc viņus par muļķiem. Agrākā nāves soda vietā ir nācis cits nāves soda veids, proti, žurnalistisks. Bet antroposofi turas, mierinot sevi ar apziņu, ka nāks laiks, kad no kāda cita Virhova (*Virchow*) varēs dzirdēt apmēram šādus vārdus: „Bija laiks – mēs esam laimīgi, ka tas ir garām –, kad cilvēki ticēja, ka dvēsele rodas pati par sevi, galvaskausā norisinoties zināmiem komplicētiem ķīmiskiem un fizikāliem procesiem. Šodien katram nopietnam pētniekam jāsaprot, ka šādiem bērnišķīgiem priekšstatiem ir jāatkāpjas šādas tēzes priekšā: „**Ikvienu dvēsele rodas no dvēseliskā elementa.**” Un tad „izglītoto” dažādām partijām piederošo žurnālistu koris – ja šāda žurnālistika netiks uzskatīta par bērnišķīgu – rakstīs: „Ģeniālais pētnieks X vīrišķīgi atritinājis progresīvās dvēseles zinātnes karogu un salauzis mehāniskās dabas izpratnes māņticības pretestību, kas vēl dabas pētnieku sanāksmē 1903. gadā, pateicoties Breslavas ķīmiķim Ladenburgam, varēja svinēt patiesu triumfu.”

Nedrīkst domāt, ka garazinātne grib **pierādīt** savas patiesības, balstoties uz dabaszinātne. Jāuzsver, ka garazinātnei ir tāda pati **nostāja** un tā turas pie tiem pašiem **principiem** kā dabaszinātne. Antroposofs veic attiecībā uz dvēseles jomu to pašu, ko dabas pētnieks tiecas sasniegt attiecībā uz to, ko var redzēt ar acīm un dzirdēt ar ausīm. Starp īstenu dabas pētniecību un garazinātne nevar būt nekādu **pretrunu**. Antroposofs parāda, ka likumi, kurus viņš atklāj attiecībā uz dvēseles dzīvi, atbilstošā veidā piemērojami arī dabas parādībām. Viņš to dara tādēļ, ka zina, ka cilvēks tikai tad jūtas gandarīts savā izziņas tieksmē, ja atklāj, ka starp dažādām esamības parādību jomām valda saskaņa, nevis pretruna. Šodien lielākā daļa cilvēku, katrā ziņā no tiem, kuri vispār tiecas pēc patiesām zināšanām, ir pazīstama ar noteiktām dabaszinātniskām atziņām. Šādas patiesības cilvēkam tiek plaši piedāvātas. Avīžu izklaides pielikumi atklāj izglītotiem un neizglītotiem lasītājiem likumus, pēc kuriem augstākie dzīvnieki attīstoties no zemākajiem, skaidro, cik dziļa radniecība pastāv starp cilvēku un visaugstāk attīstītiem pērtiķiem, un veiklie iknedēļas lapu rakstītāji nenogurst piekandināt saviem lasītājiem, kā „lielā Darvina” laikmetā viņiem ir jādomā par „garu”. Viņi ārkārtīgi reti min faktu, ka lielākajā Darvina darbā var izlasīt arī tādu teikumu: „Es tuos pie pārliecības, ka visas organiskās būtnes, kādas jebkad ir dzīvojušas uz Zemes, ceļas no vienas pirmformas, **kurai dzīvība tika Radītāja iedvesta.**” Šādā laikmetā ir augstākā mērā nepieciešams arvien no jauna parādīt, ka antroposofija netver „dzīvības” un arī dvēseles „iedvešanu” tik viegli kā Darvins

un daži darvinisti, un tomēr tās patiesības nav pretrunā ar patiesās dabas pētniecības rezultātiem. Antroposofija negrib nokļūt pie gara dzīves noslēpumiem uz mūsdienu dabaszinātnes krukliem, tā grib pateikt: „Iepazīstiet garīgās dzīves likumus, un jūs atradīsīt šos augstos likumus atbilstošā formā ietēptus arī tajā pasaulē, ko jūs varat redzēt ar acīm un dzirdēt ar ausīm. Mūsdienu dabaszinātne nav pretrunā ar garazinātņi; tā pati ir elementārā garazinātne. Hekelis ir nonācis pie tik vērtīgiem rezultātiem attiecībā uz dzīvnieku dzīvi tikai tādēļ, ka savos pētījumos izmantojis likumus, ko dvēseļu pētnieki jau sen pielieto attiecībā uz dvēselēm. Tas nekas, ka viņam pašam nav šādas pārlicības. Viņš nepazīst dvēseļu likumus un neko nezina arī par pētījumiem, ko var veikt dvēseles jomā. Bet tādēļ viņa pētījumu rezultātu nozīme **viņa** jomā nav mazāka. Lieliem vīriem piemīt viņu tikumu kļūdas. Mūsu uzdevums ir parādīt, ka Hekelis savā darbalaukā nav nekas cits kā **antroposofs.**” Garazinātņieks saistībā ar mūsdienu dabaszinātniskajām atziņām var gūt vēl vienu palīgīdzekli. Ārējās dabas lietas noteiktā ziņā ir fiziski tveramas. Tādēļ ir viegli izklāstīt to likumus. Nesagādā nekādas grūtības konstatēt, ka augi, pārnesot tos no viena reģiona uz citu, izmainās. Ziņojums, ka noteiktas dzīvnieku sugas, kādu laiku dzīvojot tumšās alās, zaudē redzi, viegli izraisa uzskatāmus priekšstatus. Ja parāda, kādi likumi darbojas šādos procesos, tad, izejot no tā, var viegli pāriet pie ne tik uzskatāmiem, pie mazāk tveramiem likumiem, kādi sastopami dvēseles dzīves jomā. Kad antroposofs sauc palīgā dabaszinātņi, tad viņš negrib neko citu kā piešķirt savām atziņām uzskatāmību. Viņa uzdevums ir parādīt, ka antroposofiskās patiesības atbilstošā formā ir atrodamas arī dabaszinātnes laukā, ka dabaszinātne nevar būt nekas cits kā elementārā garazinātne; un viņš izmanto dabaszinātniskos priekšstatus, lai vestu cilvēkus tālāk pie saviem, augstākas dabas priekšstatiem.

Šeit kāds varētu iebilst, ka jebkādas simpātijas izrādīšana attiecībā uz mūsdienu dabaszinātniskajiem priekšstatiem jau tādēļ vien var novest garazinātņi apšaubāmā stāvoklī, ka šiem priekšstatiem pašiem nav droša pamata. Tas ir pareizi: ir dabas pētnieki, kuri uzskata noteiktas darvinisma pamatidejas par neapgāžamām patiesībām, un ir citi, kuri jau runā par „darvinisma krīzi”. Vieni atrod Darvina darbos „*Allmacht der Naturzüchtung*” (apt. Cilvēka visvarenība attiecībā uz dabas pārveidošanu) un „Cīņa par eksistenci” izsmeltošus skaidrojumus par dzīvo būtņu attīstību, citi paziņo, ka „Cīņa par eksistenci” ir jaunās dabas mācības bērnu slimība un runā par cilvēka bezspēcību attiecībā uz dabas pārveidošanu „*Ohnmacht der Naturzüchtung*”. Ja runa tik tiešām būtu tikai par šiem strīdīgajiem jautājumiem, tad gan antroposofs nevarētu izdarīt neko labāku, kā pagaidām neraizēties par tiem, un nogaidīt citu, labāku brīdi, lai panāktu saskaņu ar dabaszinātņi; bet īstenībā tieši tas jau arī nav būtiski. Runa ir drīzāk par kādu noteiktu iekšēju nostāju (*Gesinnungsart*), par domāšanas veidu dabas pētniecības jomā, par noteiktām lielām vadlīnijām, kuras visur tiek ieturētas, lai arī atsevišķu pētnieku un domātāju domas par īpašiem jautājumiem stipri atšķiras. Patiesi Hekeļa un Virhova domas par cilvēka izcelsmi ļoti atšķiras, taču antroposofiski noskaņots pētnieks varētu būt priecīgs, ja noteicošas personības domātu par noteiktiem lieliem redzespunktiem uz dvēseles dzīvi tikpat skaidri, kā šie **pretinieki** par to, kas viņiem, neskatoties uz savstarpēju strīdu, tomēr der kā absolūti drošs. Ne Hekeļa, ne Virhova piekritēji šodien nemeklē tārpas izcelsmi nedzīvajos dubļos; ne pirmie, ne otrie neapšaubā tēzi, ka „viss dzīvais ceļas no dzīvā”. Dvēseles mācībā mēs vēl neesam tikuši tik tālu. Te trūkst skaidrības par vienu redzespunktu, kuru varētu salīdzināt ar šādām dabaszinātniskajām pamatpārlicībām. Tas, kurš grib izskaidrot tārpas veidolu un dzīvesveidu, zina, ka viņam jāaplūko tārpas oliņa un tārpas priekšteči; viņš zina, kādā virzienā viņam jāpēta, lai arī par visu pārējo valda dažādi uzskati, vai arī tiek apgalvots, ka vēl neesot pienācis laiks, kad par šādu vai tādu jautājumu varēs izveidot noteiktas domas. Kur dvēseles mācības jomā būtu šāda skaidrība? Doma, ka dvēselei (2) piemīt garīgas īpašības, tāpat kā tārpam fiziskās, netiek uztverta par mudinājumu – kā tam taču vajadzētu būt – pieiet vienam faktam ar tādu pašu pētniecisku nostāju, kā citam. Katrā ziņā mūsu laikā valda **domāšanas ieradumi**, kuru dēļ neskaitāmi cilvēki, kas nodarbojas ar šiem jautājumiem, nemaz negrib atbilstošā veidā atzīt šādas pieejas pamatotību. Protams, nepieciešamības gadījumā tiek pieļauts, ka arī dvēseliskām cilvēka īpašībām jābūt kaut kādai izcelsmei tieši tāpat kā tas ir ar fiziskajām. Tiek izvirzīti apsvērumi par to, kā tas var būt, ka vienas ģimenes bērnu dvēseles ir tik atšķirīgas, lai arī viņi auguši vienādās apstākļos un vienādi audzināti; ka pat dvīņi, kuri vienmēr ir bijuši kopā un vienas un tās pašas aukles uzraudzībā, savā būtībā atšķiras viens no otra; ka kādu Siāmas dvīņu pēdējie dzīves gadi viņu pilnīgi atšķirīgo simpātiju dēļ Ziemeļamerikas pilsoņu kara laikā esot bijuši visai smagi. Starp citu, mēs nebūt negribam apgalvot, ka šīm parādībām netiek pievērsta pietiekama uzmanība un ka par tām nav sarakstīti ievēribs cienīgi darbi. Bet parasti šādu darbu autori izturas pret dvēselisko elementu tā, kā dabas pētnieki izturētos pret dzīvo, ja viņš gribētu apgalvot, kas tas rodas no nedzīviem dubļiem. Bez šaubām ir pamatoti zemāko dvēseles īpašību izcelsmi skaidrot ar priekšteču īpašībām un runāt par iedzimtību tāpat, kā to dara attiecībā uz ķermeniskām pazīmēm. Taču cilvēki grib aizvērt acis uz būtiskiem faktiem, ja izvēlas rīkoties tāpat arī attiecībā uz augstākajām dvēseles īpašībām, uz garīgo cilvēkā. Cilvēki

ir pieraduši aplūkot šīs augstākās dvēseles īpašības tikai kā kāpinājumu, kā augstāku zemāko īpašību pakāpi. Tādēļ viņi domā, ka cilvēka dvēseli var izskaidrot tāpat, kā to dara attiecībā uz dvēseliskajām dzīvnieku īpašībām.

Nevar noliegt, ka dažu augstāko dzīvnieku vērojumi viegli var vadināt uz tādiem uzskatiem. Piemēram, varam novērot, ka suņiem mēdz būt laba atmiņa; zirgi, ievērojuši, ka viņiem trūkst viens no pakaviem, paši dodas uz smēdi; dzīvnieki paši iemanās atvērt durvis, nospiežot rokturi u.tml. Protams, arī antroposofs neatsakās atzīt dzīvnieku spēju pakāpes, bet vai tādēļ ir jāizdzēš visas atšķirības starp zemākām dvēseles pazīmēm, kas cilvēkam ir kopīgas ar dzīvniekiem, un augstākajām garīgajām īpašībām, kuras piemīt tikai viņam? To var tikai tas, kurš ir pilnīgi apžilbināts ar dogmatiskiem „zinātnes” aizspriedumiem, kurš **grib** palikt pie rupji jutekliskām lietām. Atliek taču ņemt vērā kaut vai faktu, ka dzīvnieki, arī visaugstāk attīstītie, neprot skaitīt un tādēļ arī nevar rēķināt. Jau senās gudrības skolās zināja, ka cilvēks atšķiras no dzīvnieka ar to, ka var rēķināt. Rēķināšana ir visvienkāršākā, visbanālākā no augstākajām dvēseles spējām. Tieši tādēļ tā tiek minēta kā robežpunkts, kurā dzīvnieciski dvēseliskais elements pāriet garīgi dvēseliskajā, augstākajā - cilvēciskajā. Protams, arī šeit ir viegli iebilst. Pirmkārt, var teikt, ka vēl nekas nav nokavēts, un reiz var izdoties tas, kas līdz šim nav izdevies, proti, noteiktiem inteligēntiem dzīvniekiem var iemācīt rēķināt. Otrkārt, droši vien kāds var norādīt uz to faktu, ka cilvēka smadzenes taču ir pilnveidojušās, salīdzinot ar dzīvnieku smadzenēm, un ka viņš tieši tādēļ veic augstākas pakāpes dvēseles darbību. Tam, kas izvirza šādus iebildumus, var ne tikai vienu reizi, bet simtreiz piekrist. Bet tādā pašā situācijā mēs esam arī attiecībā pret tiem, kuri par tēzi, ka viss dzīvais rodas no dzīvā, arvien no jauna saka: tārpā valda tie paši ķīmiskie un fizikālie likumi kā dubļos, tikai komplicētākā veidā. Tam, kurš grib atklāt dabas noslēpumus ar banalitātēm un pašsaprotamībām, būs grūti palīdzēt. Ir cilvēki, kuri to saprāta pakāpi, līdz kurai viņi paši ir tikuši, uzskata par visaugstāko, un kuriem tādēļ nemaz neienāk prātā, ka cits varbūt pats varētu izvirzīt viņa banālos iebildumus, ja vien neapzinātos to niecīgumu. Pilnīgi nekas nav iebilstams pret to, ka visas **augstākas** darbības pasaulē ir tikai zemāko kāpinājums, ka tārpā valdošie likumi ir dubļos valdošo kāpinājums. Taču tāpat kā šodien neviens gudrais neapgalvo, ka tārpā rodas no dubļiem, tā neviens skaidri domājošs cilvēks **nevar** gribēt iekļaut garīgi dvēselisko elementu tai pašā šablonveidīgajā jēdzienā kā dzīvnieciski dvēselisko. Tāpat kā jāpaliek pie dzīvo būtņu virknes, lai izskaidrotu dzīvības izcelsmi, tā arī ir jāpaliek dvēseliski garīgās valstības ietvaros, lai saprastu šī dvēseliski garīgā izcelsmi.

Ir fakti, kurus var novērot visur un kuriem neskaitāmi cilvēki pāriet garām, neko sevišķu nedomājot. Taču reiz kāds, uz šī visiem pieejamā fakta pamata, atklāj kādu svarīgu patiesību. Vērojot šūpojamos baznīcas lampu Galilejs esot atklājis svarīgu svārsta likumu. Pirms tam neskaitāmi cilvēki ir redzējuši baznīcu lampas šūpošanos un nav ievērojuši tajā neko īpašu. Svarīgi ir ar lietām, ko redz, saistīt pareizas domas. Kāds pavisam vispārzināms fakts, ja uz to pareizi paskatās, skaidri apgaismo dvēseliski garīgā elementa raksturu. Tā ir vienkārša patiesība, ka katram cilvēkam ir biogrāfija, bet dzīvniekam tās nav. Lai arī atkal kāds varētu iebilst: vai tad nevar uzrakstīt kāda kaķa vai suņa dzīvesstāstu? Viņam ir jāatbild: bez šaubām to var darīt; skolā pat mēdz mudināt skolniekus pastāstīt, piemēram, par spalvas likteni. Taču runa ir par to, ka atsevišķam cilvēkam biogrāfijai ir tikpat principiāli būtiska nozīme, kā attiecībā uz dzīvnieku viņa sugas aprakstam. Tāpat kā attiecībā uz lauvu mani interesē lauvu sugas apraksts, attiecībā uz atsevišķu cilvēku mani interesē viņa biogrāfija. Šillers, Gēte un Heine nav priekš manis pilnīgi raksturoti, ja es aprakstu viņus kā cilvēku sugas pārstāvjus, kā atsevišķs lauva ir raksturots, ja es esmu viņu iepazīnis kā viņa sugas pārstāvi. Atsevišķs cilvēks ir vairāk nekā cilvēku sugas eksemplārs. Sugas pazīmes viņam ir kopīgas ar viņa fizisko priekšteču pazīmēm tāpat kā dzīvniekam. Bet tur, kur sugas īpašības beidzas, tur cilvēkam sākas tas, kas nosaka viņa īpašo vietu, viņa uzdevumus pasaulē. Kur tas sākas, tur beidzas jebkāda iespēja izskaidrot viņu pēc dzīvnieciski fiziskās iedzimtības šabloniem. Es varu attiecināt Šillera degunu un matus, varbūt arī noteiktas temperamenta īpašības uz atbilstošām viņa priekšteču īpašībām, bet ne viņa ģēniju. Šīs īpašības attiecas ne tikai uz Šilleru, bet tikpat labi uz Milleres kundzi no Krevinkeles. Taču arī viņā tas, kurš būs gatavs ieskatīties, atradīs dvēseliski garīgo elementu, ko nevarēs atrast viņas vecākos, kā viņas degunu vai zilās acis. Lai arī Gēte ir teicis, ka viņam no tēva esot stāvs un nopietnais dzīves veids, bet no māmiņas priecīga daba un patika sacerēt, un tādēļ knauķi nevarot nosaukt par oriģinālu, un tomēr neviens nemēģinās atvasināt Gētes apdāvinātību no viņa tēva un mātes apdāvinātības tai pašā ziņā, kādā mēs atvasinām lauvas formu un dzīves veidu no tās priekštečiem. Šis virziens jāuzņem dvēseles mācībai, ja tā grib nolikt blakus dabaszinātniskajam principam „Viss dzīvais ceļas no dzīvā” atbilstošu „Viss dvēseliskais ir jāizskaidro ar dvēselisko”. Turpmāk izsekosim šo virzienu un parādīsim, ka no šī redzespunkta reinkarnācijas un karmas likumi ar **nepieciešamību izriet no dabaszinātnes**.

Izskatās augstākā mērā īpatnēji, ka tik daudzi cilvēki pāriet garām jautājumam par dvēseliskā elementa izcelsmi aiz bailēm, ka līdz ar to viņi varētu nokļūt nedrošu zināšanu jomā. Viņiem jāatgādina tas, ko lielais dabas pētnieks Karls Gegenbaur (*Karl Gegenbaur*) ir teicis par darvinismu. Lai arī tiešie Darvina apgalvojumi varētu nebūt pilnīgi pareizi, tie tomēr ir noveduši pie atklājumiem, kuri bez tiem nebūtu tikuši izdarīti. Darvins ir skaidri norādījis, ka dzīvības formas attīstījušās cita no citas, un tas ir mudinājis citus pētniekus meklēt kopsakarības starp šīm formām. Arī tiem, kuri apkarot darvinisma kļūdas, būtu jāsaprot, ka darvinisms ir ienesis **skaidrību un drošību** dzīvnieku un augu pētījumu attīstībā. Darvinisms pārvarēs savas kļūdas caur sevi pašu. Ja tas nebūtu bijis, tad mums nebūtu arī tā seku. Tā arī tam, kurš izjūt nedrošību attiecībā uz antroposofiskām mācībām, būtu jāatzīst kaut kas līdzīgs attiecībā uz antroposofisko pasaules uzskatu par **garīgo dzīvi**. Ja tās arī nebūtu pilnīgi pareizas, tās tomēr pašas no sevis ienestu gaismu mīklainajos jautājumos par dvēseles dzīvi. Arī tām būs jāpateicas par **skaidrību un drošību**. Tā kā tās attiecas uz mūsu garīgo likteni, uz mūsu cilvēcisko aicinājumu, uz mūsu visaugstākajiem uzdevumiem, tad tiekšanos pēc šīs skaidrības un drošības būtu jāpadara par svarīgāko lietu mūsu dzīvē. Šajā jomā tiekšanās pēc izziņas ir vienlaicīgi morāla nepieciešamība, absolūtais **tikumiskais pienākums**.

Savu 1872. gadā izdoto grāmatu „Vecā un jaunā ticība” Dāvids Frīdrihs Štrauss (*David Friedrich Strauss*) gribēja piedāvāt par sava veida „izglītotā” cilvēka Bībeli. Jaunās ticības pamatā esot jābūt dabaszinātnes atklāsmēm, nevis pēc minētā apgaismības apustuļa viedokļa savu nodzīvojušām „vecās ticības” atklāsmēm. Jaunā Bībele ir uzrakstīta Darvina priekšstatu iespaidā, un to radījusi personība, kas sev ir teikusi: „Kurš līdzīgi man pieskaita sevi pie izglītajiem cilvēkiem, jau ilgi pirms Darvina nav ticējis „pārdabiskām atklāsmēm” un to brīnumiem”. Viņš ir noskaidrojis, ka dabā valda nepieciešamie un nemaināmie likumi, un brīnumi, par kuriem mums stāsta Bībele, būtu šo likumu pārkāpumi; un tādu nevar būt. Mēs zinām, ka pēc dabas likumiem neviens mirušais nevar atkal kļūt dzīvs, tātad arī Jēzus nevar būt atmodinājis Lācaru no nāves. Bet nu – saka sev tālāk šis izglītotais –, mūsu dabas izskaidrojumos bija viens robs. Mēs varējām saprast, kā nedzīvās parādības var izskaidrot ar nemaināmiem dabas likumiem, bet kā radušās daudzveidīgās dzīvnieku un augu sugas un kā radies pats cilvēks, par to mēs nevarējām izveidot nekādus dabai atbilstošos priekšstatus. Lai arī mēs ticējām, ka arī tur būtu jābūt kādiem nepieciešamiem dabas likumiem, bet kādi tie ir un kā tie darbojas, par to mēs nezinājām neko. Lai cik mēs nopūlētos, mēs nevarējām neko prātīgu ieblīst pret to, ko ir izteicis Kārlis Linnejs (*Karl von Linné*), lielais 18. gadsimta dabas pētnieks, proti, ka dzīvnieku un augu valstībā pastāv tik daudz veidu, cik to principā sākotnēji ir ticis **radīts**. Vai tādā gadījumā mums nebūtu tik daudz radības brīnumu, cik ir dzīvnieku un augu veidu? Ko tādā gadījumā līdzētu mūsu pārlicība, ka Dievs nevar būt uzmodinājis Lācaru ar pārdabisku iejaukšanos dabas kārtībā, proti, ar brīnumu, ja mums būtu jāpieļauj neskaitāmi šādi pārdabiski darbi. Tad nāca Darvins un parādīja mums, ka dzīvnieku un augu sugas rodas pēc nemaināmiem dabas likumiem tāpat kā nedzīvās parādības, sekojot pielāgošanās un izdzīvošanas cīņās likumiem. Robs dabas izskaidrojumos tika aizpildīts.

Noskaņojumā, kas viņam radās no šīs pārlicības, Dāvids Frīdrihs Štrauss uzrakstīja šādus vārdus: „Mēs filosofi un kritiskie teologi varējām gan savās runās paziņot brīnumus par izprastiem, taču mūsu lozungi izskanēja bez jebkādas iedarbības, jo mēs nevarējām padarīt brīnumus par nevajadzīgiem, mēs nepratām pierādīt nekādu dabas spēku, kas varētu aizstāt brīnumu tur, kur tas līdz šim skaitījās visvairāk nepieciešams. Darvins ir pierādījis šo dabas spēku, šo dabas metodi, viņš ir atvēris vārtus, pa kuriem laimīgākā nākotnes pasaule izmetīs brīnumus uz mūžīgu neatgriešanos. Ikviens, kurš zina, kas ir saistīts ar brīnumiem, slavēs viņu par to kā vislielāko cilvēces dzimtas labdari.”

Šajos vārdos skan uzvaras noskaņojums, un visi, kuri izjūt to pašu, ko ir izjutis Štrauss, drīkst ieskatīties „jaunajā ticībā”: „Reiz nedzīvās matērijas daļiņas, pateicoties tām piemītošiem spēkiem, ir tā saspiedušās kopā, ka tās deva **dzīvo** vielu. Sekojot nepieciešamiem likumiem, tā attīstījās par vienkāršākajām, nepilnīgākajām dzīvām būtnēm. Tad tās – tāpat sekojot nepieciešamiem likumiem –, izmainījās tālāk, kļūdamas par tārpiem, zivīm, čūskām, somainajiem dzīvniekiem un visbeidzot par pērtiķiem. Un tā kā Hakslijs (*Huxley*), lielais angļu dabas pētnieks, ir pierādījis, ka cilvēki pēc savas uzbūves ir daudz līdzīgāki augstākajiem pērtiķiem, nekā šie pēdējie zemākajiem pērtiķiem, tad kas vairs paliek ceļā ticībai, ka cilvēks pats pēc tiem pašiem dabas likumiem ir attīstījies no pērtiķa? Tālāk: vai mēs nesaskatām to, ko saucam par augstāko cilvēka garīgo darbību, par morāli, nepilnīgā veidā jau pie dzīvniekiem? Vai mēs drīkstam šaubīties, ka dzīvnieki, kad viņu uzbūve, attīstījusies par cilvēka veidolu, kļūva pilnīgāka, vienkārši uz fizisko likumu pamata arī prāta un morāles iedīgļus, kas viņiem jau bija, attīstīja līdz cilvēciskam līmenim?

Viss šķiet esam vislabākajā kārtībā. Lai arī katram būs jāatzīst, ka ar mūsu dabas zināšanām vēl ilgi nepietiks, lai iedomātos, kā viss iepriekš aprakstītais norisinās visos sīkumos, taču tiks atklāts arvien vairāk fakti un likumi, un tad arī „jaunā ticība” iegūs arvien stiprāku balstu.”

Lai arī pētījumi un pārdomas pēdējā laikā nav sagādājuši vispār nekādus stingrus balstus šai ticībai, drīzāk daudz vairāk pielikušas pirkstu tās satricināšanai, taču, neskatoties uz to, tā dzīvo arvien plašākās aprindās un ir nopietns šķērslis ikvienas citas pārliecības ceļā.

Ja Dāvidam Frīdriham Štrausam un viņa domubiedriem ir taisnība, tad bez šaubām jebkādas runas par augstākajiem garīgajiem esamības likumiem ir viens vienīgs absurds. Vajadzētu tikai piešķirt pamatojumu „jaunajai ticībai”, par ko šis personības apgalvo, ka tā esot dabas izziņas rezultāts.

Bet tagad tam, kurš bezaizspriedumaini seko šo „jaunās ticības” piekritēju izklāstījumiem, jāsakaras ar kādu īpatnēju faktu. Šis fakts īpaši pamanāms ir tad, kad skatās uz to cilvēku domām, kuri vēl ir nedaudz saglabājuši bezaizspriedumainību attiecībā uz ortodoksālo apgaismotāju apgalvojumiem, kas izvirzīti ar tādu pārliecību.

Šo jaunticībnieku apliecinājumos pastāv tumši nostūri. Ja atklāj to, kas slēpjas šajos nostūros, tad, kaut arī gaiši uzspīd **patiesie** jaunākās dabaszinātnes sasniegumi, taču vienlaicīgi jaunticībnieku **vielokļi** par cilvēku sāk nobālēt. (3)

Inesisim reiz gaismu pāris šādos nostūros. Vispirms pievērsīsimies tai personībai, kura ir visnozīmīgākā un viscienīgākā no šiem jaunticībniekiem. Hekeļa grāmatas „Dabiskā radības vēsture” 9. izdevuma 804. lappusē var izlasīt: „[Dzīvnieka un cilvēka salīdzinājuma] galarezultāts ir tāds, ka **starp visaugstāk attīstītajām dzīvnieku dvēselēm un zemu attīstītajām cilvēku dvēselēm pastāv tikai nenozīmīga kvantitatīva, bet ne kvalitatīva atšķirība**; šī atšķirība ir daudz nenozīmīgāka, nekā atšķirība starp viszemākajām un visaugstākajām cilvēku dvēselēm vai nekā atšķirība starp visaugstākajām un viszemākajām dzīvnieku dvēselēm.” Kā jaunticībnieks izturas pret šādu faktu? Viņš pasludina: mums ir jāizskaidro atšķirība starp zemākām un augstākām dzīvnieku dvēselēm, balstoties uz nepieciešamiem un nemainīgiem likumiem, un mēs studējam šos likumus. Mēs jautājam sev: kā tas noticis, ka no dzīvniekiem ar zemāku dvēseli ir attīstījušies tādi, kuriem ir augstāka dvēsele? Mēs meklējam dabā apstākļus, kuros zemākais var kļūt par augstāku. Mēs atklājam, piemēram, tādu faktu, ka dzīvnieki, kuri no citām vietām nonāca Kentuki alās, kļuva akli. Mums top skaidrs, ka uzturēšanās tumsā noveda pie redzes atrofēšanās. Tādēļ šo dzīvnieku acīs vairs nenorisinās tie fizikālie un ķīmiskie procesi, kas notiek redzēšanas laikā. Barības vielas, kas līdz šim tika izmantotas šai darbībai, turpmāk nonāk citos orgānos. Mainās dzīvnieku organisms. Šādā veidā no vecajām dzīvnieku sugām var rasties jaunas, ja vien pārvērtības, kuras daba veic šajās sugās, ir pietiekami lielas un daudzveidīgas. Kas te īsti notiek? Daba veic kādas izmaiņas noteiktās būtnēs, un tad šīs izmaiņas parādās arī pēctečiem. Saka, ka īpašība tiek pārmantota. Šādi tiek izskaidrota jaunu dzīvnieku un augu sugu rašanās. (4) Un tagad jaunticībnieki turpina savus paskaidrojumus. Atšķirība starp zemākām cilvēku dvēselēm un augstākām dzīvnieku dvēselēm nav pārāk liela. Tātad noteikti dzīves apstākļi, kuros nonāca augstāko dzīvnieku dvēseles, ir paveikuši tajās izmaiņas, kuru rezultātā tās ir kļuvušas par zemākām cilvēku dvēselēm. Runājot Štrausa vārdiem, cilvēka attīstības brīnums ir neatgriezeniski izmests no jaunās ticības tempļa un cilvēks „pēc mūžīgiem, nepieciešamiem” likumiem ir ierindots dzīvnieku pasaulē. Līdz ar to jaunticībnieks apmierināts atgriežas savā miermīlīgajā snaudā; kopš šī mirkļa viņš vairs **negrib kustēties** tālāk.

Godīgai domāšanai jāiztraucē viņa snauda, jo šai godīgajai domāšanai ir jāuztur pie dzīvības gari, kurus jaunticībnieks ir izsaucis. Aplūkosim iepriekš minēto Hekeļa tēzi tuvāk: „**Atšķirība (starp augstākiem dzīvniekiem un cilvēkiem) ir daudz mazāka, nekā atšķirība starp viszemākajām un visaugstākajām cilvēku dvēselēm**”. Ja jaunticībnieks to pieņem, vai tad viņš drīkst laisties miermīlīgā snaudā, tikko viņš – pēc saviem uzskatiem – ir izskaidrojis zemāko cilvēku attīstību no augstākajiem dzīvniekiem?

Nē, viņš to nedrīkst; un, ja viņš to tomēr dara, tad viņš noliedz visu pamatu, uz kura pats būvējis savu pārliecību. Ko jaunticībnieks iebilstu kādam citam, kurš teiktu: “Es esmu parādījis, kā zivis ir radušās no zemākām dzīvām būtnēm. Ar to es beidzu. Es esmu parādījis, ka viss attīstās, tātad jau vairs zivīm esošās sugas būs [savā laikā] attīstījušās kā zivis.” Neapšaubāmi mūsu jaunticībnieks uz to teiktu: “Tavas **vispārējās** domas par attīstību nav nekas; tev ir jāpaskaidro arī tas, kā rodas zidītāji, jo starp

zīdītājiem un zivīm ir lielāka atšķirība, nekā starp zivīm un tieši vienu pakāpi zemāk par tām stāvošajiem dzīvniekiem." Un kam tad būtu jāseko, ja jaunticībnieks patiešām paliktu uzticīgs savai ticībai? Viņam būtu jāsaka: "Atšķirība starp augstākām un zemākām cilvēku dvēselēm ir lielāka, nekā starp šīm zemākām dvēselēm un tieši zem tām stāvošajām dzīvnieku dvēselēm; tātad man ir jāatzīst, ka pasaulē pastāv cēloņi, kas rada zemākās cilvēku dvēselēs tādas pārmaiņas, kuras pārveido tās tāpat, kā manis uzrādītie cēloņi pārveido zemākās dzīvnieku dvēseles augstākajās. Ja es to nedaru, tad cilvēku dvēseļu veidi attiecībā uz savu izcelsmi paliek man tāds pats **brīnums**, kā dažādas dzīvnieku sugas paliek brīnums tam, kurš netic dzīvo būtņu pārvērtībām pēc dabas likumiem."

Tas ir absolūti pareizi, proti, ka jaunticībnieki, kuri iedomājas esam tik izglītoti tādēļ, ka ir „izraidījuši brīnumu” no dzīvības jomas, ka tieši viņi ir brīnumticīgie, pat brīnuma pielūdzēji dvēseles dzīves jomā. Viņi atšķiras no viņu tik ļoti nievātajiem brīnumticīgajiem tikai ar to, ka tie godīgi atzīstas savā ticībā, kamēr jaunticībniekiem nav ne jausmas par to, ka viņi atrodas vistumšākās māņticības varā.

Tagad apgaismosim citu „jaunās ticības” nostūri. Dr. Pauls Topinards (*Dr. Paul Topinard*) savā grāmatā „Antropoloģija” ir apkopojis modernās cilvēka izcelsmes mācības sasniegumus. Grāmatas beigās viņš īsi atkārto, kā pēc Hekeļa dažādos Zemes periodos ir attīstījušās augstākās dzīvnieku formas: „Zemes perioda sākumā, kuru ģeologi sauc par laurentisko, apstākļos, kuri acimredzot ir pastāvējuši tikai šai periodā, nejausi saskaroties dažiem elementiem (ogleklim, skābeklim, ūdeņradim un slāpeklim) izveidojās pirmās olbaltuma piciņas. No tām pirmradīšanas procesā radušās monēras – vissīkākās, nepilnīgās dzīvās būtnes. Pēc tam tās dalījās un vairojās, izveidoja orgānus un visbeidzot, izgājušas noteiktu pārvērtību virkni, kas pēc Hekeļa domām sastāv no deviņiem posmiem, deva dzīvību dažiem mugurkaulniekiem, proti, lancetveidīgām zivīm (*Amphioxus lanceolatus*).” Mēs izlaidīsim to daļu, kurā tiek aplūkots, kā tai pašā virzienā attīstās nākamās dzīvnieku sugas, un uzreiz pievienosim Topinarda teksta beigas: „Divdesmitajā (pārveidojumu) pakāpē apmēram visas neogēna perioda pirmās puses laikā radies antropoids (cilvēkveidīgs pērtiķis); divdesmit pirmajā – pērtiķcilvēks, kuram vēl nepiemīt runas spēja un nav tam atbilstošu smadzeņu. Beidzot, divdesmit otrajā pakāpē rādās cilvēks, kādu mēs to pazīstam, **vismaz viņa mazāk pilnīgajās formās**. Parādījis to, kas pēc Topinarda domām veido „dabaszinātnisko jaunās ticības pamatu”, viņš dažos vārdos izsaka kādu svarīgu atzinumu: „**Šeit uzskaitē pārtrūkst. Hekelis aizmirst divdesmit trešo pakāpi, kurā spīd Lamarks un Ņūtons.**”

Līdz ar to tika parādīts viens nostūris jaunticībnieka ticības apliecinājumā, kurā Topinards?? ar visu iespējamo skaidrību norāda uz faktiem, attiecībā pret kuriem viņš pats noliedz šo savu ticību. Viņš **negrib** ar jēdzieniem, ar kuriem viņš mēģina orientēties pārējā dabā, pacelties cilvēka dvēseles jomā. Ja viņš to izdarītu, ja viņš ar savu attiecībā uz ārējo dabu iegūto iekšējo nostāju ienāktu jomā, kuru pats sauc par divdesmit trešo pakāpi, tad viņam būtu sev jāsaka: "Tāpat, kā es atzīstu, ka attīstības gaitā augstākās dzīvnieku sugas ir izveidojušās no zemākām, tāpat es atzīstu, ka augstāka veida dvēseles ir attīstījušās no zemākām. Es nevaru saprast Ņūtona dvēseli, ja es neatzīstu, ka tā ir attīstījusies no kādas iepriekšējās dvēseliskas būtnes. Un šī dvēseliskā būtne nekad un ne mūžam nevar tikt meklēta fiziskajos priekštečos, jo tas, kurš gribētu to tur meklēt, būtu visu dabas pētniecības **garu** apgriezis ar kājām gaisā. Kuram dabas pētniekam jebkad būtu ienācis prātā atvasināt vienu dzīvnieku sugu no citas, ja pēdējā būtu tikpat maz līdzīga saviem priekštečiem, kā Ņūtons **dvēseliskā ziņā** savējiem? Cilvēki taču domā, ka viena dzīvnieku suga rodas no līdzīgas, kas ir tikai par vienu pakāpi zemāka. Tātad arī Ņūtona dvēselei būtu jārodas no līdzīgas, kas tikai dvēseliskā ziņā ir par vienu pakāpi zemāka par viņējo. Ņūtona dvēselisko elementu manās acīs aptver viņa biogrāfija. Es iepazīstu Ņūtonu no šīs viņa biogrāfijas, kā es iepazīstu lauvu pēc lauvu sugas apraksta. Un es saprotu lauvu sugu, ja es izveidoju sev priekšstatu, ka tā ir radusies no kādas citas, kas attiecībā pret to ir zemāka. Tātad es saprotu to, ko aptver Ņūtona biogrāfija, ja es iedomājos to kā attīstījušos no kādas dvēseles biogrāfijas, kas ir tai līdzīga, kas **kā dvēsele** ir tai radniecīga. Atbilstoši tam Ņūtona dvēsele jau ir pastāvējusi citā formā tāpat, kā lauvu suga pirms tam ir pastāvējusi citā formā."

Neviens skaidri domājošs cilvēks nevar izvairīties no šīs atziņas. Tikai tādēļ, ka jaunticībniekiem nepietiek drosmes izdomāt savas domas līdz galam, viņi nenonāk līdz šim secinājumam, bet pateicoties tam ir nodrošināta būtnes, ko mēs aptveram biogrāfijā, atkalparādīšanās. Vai nu mums ir jāatsakās no visas dabaszinātniskās attīstības mācības, vai jāatzīst, ka tā ir jāizplata arī uz dvēseles attīstību. Var būt tikai divi varianti: vai nu katra dvēsele tiek radīta brīnumainā kārtā, kā dzīvnieku sugām būtu jātiek radītām brīnumainā kārtā, ja tās neattīstītos cita no citas; vai arī dvēsele ir attīstījusies un jau agrāk ir pastāvējusi citā formā, kā dzīvnieku suga citā formā ir pastāvējusi agrāk.

Daži mūsdienu domātāji, kuri vēl nedaudz ir saglabājuši domu skaidrību un drosmi veidot loģiskus, sakarīgus priekšstatus, ir dzīvs pierādījums šim faktam. Lai arī viņi tikpat maz var kaut ko iesākt ar mūsu laika neparastām domām par dvēseles attīstību kā jaunticībnieki, bet viņiem vismaz pietiek drosmes atzīt tādā gadījumā citu vienīgo iespējamo uzskatu, proti, **dvēseles radīšanas** brīnumu. Tā Greifsvaldes profesora Johanna Rēmkes (*Johannes Rehmke*), kurš ir viens no labākajiem mūsdienu domātājiem, darbā par psiholoģiju var lasīt: „Radības doma... šķiet mums... vienīgi piemērota kaut cik pavērt ieskatu dvēseles rašanās noslēpumā”. Rēmke nonāk pie tā, lai atzītu kādu apzinātu visbūtni (*Allwesen*), par kuru viņš saka, ka tā „kā vienīgais dvēseles rašanās nosacījums būtu jānosauca par **dvēseles Radītāju**”. Tā runā domātājs, kurš negrib maigi ieaijāt sevi garīgajā snaudā pēc tam, kad ir sapratis fiziskās dzīves procesus, un kurš tomēr nespēj atzīt priekšstatu, ka dvēsele ir attīstījusies no savas agrākās esamības formas. Rēmķem pietiek drosmes atzīt brīnumu, ja reiz viņš nevar atzīt antroposofisko uzskatu par dvēseles atkārtotu parādīšanos jeb par reinkarnāciju. Domātāji, kuros dabaszinātniskās tieksmes sāk attīstīties loģiski, **nepieciešamības** vadīti nonāk pie šī uzskata. Tā mēs lasām Getingenas filosofijas profesora Jūliusa Baumaņa (*Julius Baumann*) rakstā „Jaunkristietība un reālā reliģija” starp trīsdesmit deviņām „Īsā reāli zinātniskās reliģijas parauga uzmetuma” tēzēm arī sekojošo (divdesmit otro): „...Kā ... neorganiskajā dabā fizikāli ķīmiskie elementi un spēki neizd, bet tikai izmaina savas kombinācijas, tā tas pēc reāli zinātniskās metodes ir jāpieņem arī attiecībā uz organiskiem un organiski garīgiem spēkiem. **Cilvēka dvēsele kā formāla vienība, kā saistošais Es atgriežas jaunās cilvēka miesās un tādējādi var izdzīvot visas cilvēciskās attīstības pakāpes.**”

Pie šāda uzskata ir jānonāk tam, kam pietiek drosmes apliecināt savu ticību modernai dabaszinātnei. Šeit teikto nedrīkst pārprast, ka izcilākie no jaunticībniekiem ir vienkārši bailīgas personības. Drosmē, neaprašāma drosmē bija nepieciešama, lai izcīnītu dabaszinātniskos uzskatus pret 19. gadsimtā valdošo pretestību. (5) Taču šī drosmē ir kaut kas cits, nekā augstāka drosmē iepretī konsekvantai domāšanai. Šādas konsekvantas domāšanas pietrūkst tieši mūsdienu dabas pētniekiem, kuri no savām zināšanām grib uzbūvēt pasaules uzskatu. Vai tas nav bezcerīgi, kad lekcijā, kuru pēdējā dabas pētnieku sapulcē Breslavā lasīja ķīmiķis Alberts Ladenburgs (*Albert Ladenburg*) izskanēja šāda doma: „Vai tad mēs pazīstam kādu dvēseles substrātu? Es tādu nepazīstu.” Pēc šī atzinuma tas pats vīrs varēja pateikt: „Ko jūs gribat iesākt ar nemirstību? Es domāju, ka attiecībā uz šo jautājumu vairāk kā uz jebkuru citu vēlme ir domas tēvs, jo es nepazīstu nevienu zinātniski pierādītu faktu, uz kuru mēs varētu atsaukties, runājot par ticību nemirstībai.” Ko gan izglītotais kungs teiktu citam runātājam, kurš apgalvotu: „Es neko nezīnu par ķīmijas faktiem, tādēļ es noliedzu ķīmijas likumus, jo es nepazīstu nevienu zinātniski pierādīto faktu, uz kuru mēs varētu atsaukties runājot par šiem likumiem.” Tad taču profesors teiktu: “Kāda mums darīšana gar to, ka tu esi analfabēts ķīmijas zinātnē; pamācies taču vispirms ķīmiju un tad runā.” Profesors Ladenburgs nepazīst nekādu dvēseles substrātu; tādā gadījumā viņam nebūtu jāizgaismo pasaule ar savu nezināšanu.

Tāpat kā dabas pētnieks pievēršas dzīvnieku formām, no kurām ir attīstījušās citas formas, lai saprastu šīs citas, tā dvēseles pētniekam, kurš stāv uz dabas pētniecības pamata, būtu jāvēršas pie dvēseliskas formas, no kuras ir attīstījusies cita, lai saprastu šo pēdējo. Augstāko dzīvnieku galvaskausa formu dabas pētnieki taču izskaidro kā zemāko dzīvnieku galvaskausa pārveidojumu. Tātad viņiem būtu viss, kas pieder pie kādas dvēseles biogrāfijas, jāizskaidro ar tās dvēseles biogrāfiju, no kuras ir nākusi tā, kuru viņi pašreiz aplūko. Vēlākie stāvokļi ir agrāko **sekas** un, proti, vēlākie fiziskie – agrāko fizisko sekas, bet arī vēlākie dvēseliskie – agrāko dvēselisko. Tas ir **karmas likuma** saturs, kas saka: “Nekas, ko es savā pašreizējā dzīvē varu un daru, nepastāv pats par sevi kā brīnums, bet gan kā sekas ir saistīts ar agrākajām manas dvēseles esamības formām un kā cēlonis – ar vēlākajām.”

Tie, kuri ar atvērtajām gara acīm aplūko cilvēka dzīvi un nepazīst šo aptverošo likumu, vai negrib to atzīt, nepārtraukti stāv dzīves mīklu priekšā. Minēsim kādu piemēru. To var atrast Morisa Meterlinka (*Maurice Maeterlinck*) grāmatā „Apraktais templis”, kas runā par šādām mīklām, kuras mūsdienu domātājiem parādās izkroplotā veidā, jo viņi nav pazīstami ar lielajiem cēloņiem un seku likumiem garīgajā dzīvē, ar karmu. Tiem, kuri ir pakļāvušies šauri ierobežotajām jaunticībnieku dogmām, nav ne mazākās sapratnes attiecībā uz šādiem jautājumiem. Meterlinks raksta: „Ja es lielā aukstumā metos ūdenī, lai izglābtu savu sliktāko tuvinieku, vai, ja es iekristu ūdenī, cenzdamies viņu tur iegrūst, sekas saaukstēšanās veidā abos gadījumos būs vienādas, un neviena vara debesis vai uz Zemes, izņemot mani pašu un otru cilvēku (ja viņš to spēj), nevarēs pavairot manas ciešanas tādēļ, ka es esmu izdarījis noziegumu, vai mazināt manas sāpes tādēļ, ka es esmu rīkojies tikumiski.” Protams, tam, kurš novēro šos faktus gluži fiziski, sekas abos gadījumos izskatās vienādas, bet vai šo vērošanas veidu var bez jebkādiem iebildumiem uzskatīt

par **pilnīgu**? Kurš to apgalvo, tas kā domātājs atrodas līdzīgā stāvoklī ar kādu, kurš novēro, kā divus zēnus māca divi dažādi skolotāji un kurš neredz neko citu, kā to, ka abos gadījumos skolotāji ik dienas nodarbojas ar zēniem vienādu stundu skaitu un dara apmēram vienu un to pašu. Ja vērotājs ielūkoties šajos faktos dziļāk, viņš varbūt uztvertu abos gadījumos lielu atšķirību un tad redzētu izskaidrojumu tam, ka viens no zēniem kļūst par nekrietnu, bet cits par brīnišķīgu cilvēku. Ja tas, kurš grib saprast dvēseliski garīgas kopsakarības, novērotu minētās sekas aplūkojamo cilvēku dvēselēs, tad viņam sev būtu jāsaka: "To, kas tur notiek, nevar aplūkot pašu par sevi. Saaukstēšanās sekas ir dvēseliskie pārdzīvojumi, un man, ja es negribu izskaidrot tos ar brīnumu, jāuzskata tie par cēloņiem un sekām dvēseles dzīvē. Sekas dzīvības glābējam izrietēs no citiem cēloņiem nekā noziedzniekam, vai arī tām savukārt vienā un otrā gadījumā būs citādas sekas. Un, ja es nevaru atrast šos cēloņus un sekas pašreizējā cilvēku dzīvē, ja šajā pašreizējā dzīvē viss ir vienāds, tad man ir jāmeklē izlīdzinājums pagājušajā vai nākamajā dzīvē. Tad es rīkojos tieši tāpat, kā rīkojas dabas pētnieks ārējo faktu laukā. Arī viņš izskaidro tumšās alās mītošo dzīvnieku redzes trūkumu ar viņu **agrāko** dzīvi; un viņš pieņem, ka viņu pašreizējai dzīves būs ietekme uz nākamo rasu un sugu veidošanos.

Tikai tam ir iekšējās tiesības runāt par attīstību ārējā dabā, kas atzīst šo attīstību arī garīgi dvēseliskajā jomā. Tagad ir skaidrs, ka šī atziņa, šī dabas izziņas paplašināšana pāri dabas robežām ir kaut kas vairāk nekā tikai izziņa, jo **tās** ietekmē zināšanas pārveidojas par pašu **dzīvi**. Tā ne tikai papildina cilvēka zināšanas, bet piešķir viņam spēku iet savu dzīves ceļu. Tā viņam rāda, **no kurienes viņš nāk un uz kurieni viņš iet**. Un tā parādīs viņam šos „no kurienes” un „uz kurieni” pāri dzimšanas un nāves robežām, ja vien viņš nelokami sekos virzienam, ko viņam rāda izziņa. Par visu, ko viņš dara, viņš zina, ka tas iekļaujas vienā straumē, kas plūst no mūžības mūžībā. Arvien augstāks un augstāks kļūs redzēšanas punkts, no kura viņš regulēs savu dzīvi. Pirms cilvēks sasniedz šo nostāju, viņš dzīvo kā biezā miglā, jo viņš neko nenojauš par savu īsto būtību, neko – par savu izcelsmi un par saviem mērķiem. Viņš seko savas dabas mudinājumiem, nespēdams tos saprast. Viņam sev jāsaka, ka viņš varbūt sekotu pavisam citiem mudinājumiem, ja apgaismotu savu ceļu ar izziņas gaismu. Šādas nostājas ietekmē arvien pieaug cilvēka atbildība dzīves priekšā. Vienīgi, ja cilvēks neizveido sevī šo atbildības sajūtu, tad viņš augstākajā ziņā noliedz savu cilvēciskumu. Izziņa bez cilvēka paaugstināšanas mērķa ir tikai augstākas ziņkārības apmierināšana. Pacelt izziņu, lai aptvertu garīgo, lai tas kļūtu par visas dzīves spēku, tas ir – augstākajā ziņā saprasts – **pienākums**. Tādēļ tas ir ikviena cilvēka pienākums meklēt, **NO KURIENES un UZ KURIENI** virzās dvēsele. Nākamajā rakstā tiks atklāts, kā šie gara dzīves likumi – reinkarnācija un karma – darbojas.

Piezīmes:

1. Tas ir jāuzsver, jo šodien ir daudz paviršu lasītāju, un **viņi** jebkurā laikā ir gatavi **ielasīt** kāda domātāja uzskatu izklāstījumā visas iespējamās nejēdzības arī tad, ja viņš cenšas izteikties pavisam **precīzi**. Tādēļ es gribu šeit īpaši piebilst, ka man nebūt nenāk prātā apkarot tos, kuri, balstoties dabaszinātniskajos priekšnosacījumos, izseko „pirmradišanas” problēmu, bet, ja arī tas var būt fakts, ka „nedzīvas” substances, kaut kādā veidā savienojoties, kļūst par dzīvu olbaltumu, tad no tā nebūt neizriet, ka Redi uzskats ir nepareizs.

2. Uzticīgie Vunda (*Wundt*) skolas piekritēji var sajusties ārkārtīgi aizvainoti ar to, ka es tik senatnīgā veidā (*in altväterlicher Weise*) runāju par „dvēseli”, kamēr viņi taču zvēr pie sava skolotāja vārdiem, kurš ir sludinājis, ka vairs nedrīkstot runāt par „dvēseli”, jo no šīs „pārīstenās” dvēseliskas substances pēc tam, kad „parādību mitoloģizācija ir izgaisusi transcendencē”, nekas nav palicis pāri, kā tikai „kopsakarīga norise”. Vundta gudrība ir līdzīga apgalvojumam, ka nedrīkst runāt par „liliju” kā tādū, jo mums taču esot darišana tikai ar krāsu, formu, augšanas procesiem utt. (*Wundt: Naturwissenschaft und Psychologie, Leipzig 1903.*)

3. Šodien ir daudzi cilvēki, kuri grib pēc iespējas ātrāk apgūt garazinātniskās mācības. Tādiem liksies lieki un neērti tik detalizēti nodarboties ar dabaszinātniskiem faktiem, kuri viņiem tiek izklāstīti tādā gaismā, kādā tie varētu kalpot par antroposofiskās celtnes pamatu. Viņi saka: mēs gribam dzirdēt garazinātņi, bet jūs mums stāstāt dabaszinātniskas lietas, kuras zina ikviens izglītots cilvēks. Tas ir iebildums, kas skaidri parāda, cik ļoti mūsu laikabiedrība **nevēlas** nopietni domāt. Patiesībā tie, kuri tā runā, nemaz nezina par savu zināšanu nozīmīgumu: astronoms nezina par astronomijas konsekvencēm, ķīmiķis – par ķīmijas utt.. **Un viņiem nevar palīdzēt citādi, kā ieteikt būt pieticīgiem un klusi ieklausīties, kad viņiem tiek skaidrots, ka viņi savas paviršas domāšanas dēļ neko nezina par to, ko viņi savā augstprātībā tic esam izsmēluši.** Arī antroposofi bieži uzskata, ka nav vajadzības apstiprināt pārliecību par karmu un reinkarnāciju ar dabaszinātnes sasniegumiem. Viņi nezina, ka tas ir apakšrasu uzdevums, kurām pieder Eiropas un Amerikas iedzīvotāji, un ka bez šī pamata šo rasu locekļi **nevar** patiesi sasniegt garazinātnes izpratni. Kurš grib **tikai atkārtot** to, ko viņš sadzird no lieliem Austrumu skolotājiem, tas nevar kļūt antroposofs eiropiski amerikāniskās civilizācijas ietvaros.

4. Dažs labs varētu iebilst iepriekšminētiem izklāstījumiem, ka savā pašreizējā veidolā dabaszinātne ir pretrunā ar antroposofisko mācību un, ka, piemēram, Blavatskas grāmatā „Slepenmācība” var atrast citu izcelsmes mācību, nekā Hekeļa izklāstītā. Par to, kā tas ir, tiks runāts kādu citu reizi. Šeit mūsu nodoms nebija parādīt, kā „Jaunā ticība” attiecas pret „Slepenmācību”, bet gan tikai to, kā tai būtu jāattiecas pašai pret sevi, ja tā saprastu pašas priekšnosacījumus.

5. Šī raksta autoram jau tādēļ vien nevar tikt pārņemts, ka viņš nesaprot lielos mūsu jaunticībnieku nopelnus, jo viņš pats savā grāmatā „Pasaules un dzīves uzskati 19. gadsimtā” ir pilnā mērā novērtējis šos nopelnus saistībā ar viņu laika garīgo attīstību un izklāstījis ar visu iespējamo atzinību.

Rudolf Steiner, Reinkarnation und Karma, aus GA 34.